

מלכות פרס המעבר בין קומות הגאולה

1. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ח עמוד ב
תניא, אמר רבן גמליאל: בשלשה דברים אוהב אני את הפרסיים: הן צנועין באכילתן, וצנועין בבית הכסא, וצנועין בדבר אחר. אני צויתי למקדשי. תני רב יוסף: אלו הפרסיים המקודשין ומזומנין לגיהנם.
2. עין איה / ברכות א / פרק ראשון-מאימתי / קי. ברכות ח/ב
בשלשה דברים אוהב אני את הפרסיים שהם צנועים באכילתן כו', הבושת והצניעות בצרכים הבהמיים הוא אות על התפתחות מעלת האדם בשכלו ותכונותיו.
3. קיא. ברכות ח/ב
אני צויתי למקודשי אמר רב יוסף אלו הפרסיים שהם מקודשים ומזומנים לגיהנם. כי העמים שהם פראים ועומדים בשפל מדרגת ההתפתחות האנושית, כשהם מריעים מעשיהם להרבות חמס ושד ולרדוף אביונים, יש להם להצטרך כי שפל טבעם הפראי הביאם לזה. אבל עם מנומס ובקי בהליכות החיים של הדרך ארץ האנושי כראוי, הרי קנה לו השכלה אנושית וחייב הוא להכיר ערך הצדק והמשרים. וכשהוא למרות השכלתו והתפתחותו ימלא כפו עמל ואון, כהפרסיים שאכלו את יעקב והדריכוהו מנוחה, בכל היותם מנומסים ומשכילים, הם מקודשים ומזומנים לגיהנם מהשופט העליון ית'. ולשון "הקדש והזמנה", נופל ביותר על דבר הבא מצד ההסכמה הרצונית לא מצד הטבע. ע"כ העמים הטבעיים, אינו נופל לומר עליהם שהם מקודשים לגיהנם. שלא הם הזמינו והקדישו את עצמם לזה, גם יש להם התנצלות כבירה. אבל הפרסיים המנומסים, בידם להכיר אורח משרים ודרכי צדיקים, ובבחירתם הרעה בחרו ברע תחת טוב, ורשע תחת צדק, הם מקודשים בהסכמתם, ע"י בחירתם החפשית הרעה, ומזומנים לגיהנם, ככל גוים שכחי אלהים. השכחה נופלת על ענין שהי' ראוי לבא בזכרון, והיינו מי שכבר הוכשרו לדעת את האלהים ודרכיו הטובים, שהוא עשות חסד וצדקה ומשפט, כמו שאמר הכתוב "השכל וידע אותי, כי אני ד, עושה חסד משפט וצדקה". ואמר "ועשה משפט וצדקה... הלא היא הדעת אותי". ועם הכנתם לזה יעבטו אורחותיהם ללכת בדרך נלוז, מאין חסד ומשפט וצדקה, הם נקראים שכחי אלהים.
4. ר' צדוק הכהן מלובלין - ישראל קדושים אות ט
ועל הרוב חל פורים בפרשת תשא ונראה לי לפי שגם בו יש תיקון לחטא זה כידוע מתיקוני זוהר דיום כפורים שהוא כמו פורים שגם פורים כולל כל קדושות הנזכר לעיל ותוקף מלכות פרס היה על ידי שגם בהם היה למראית עין כמו התחלת הקדושה מלמטה שבישראל הנזכרת דאין משמשין מטותיהם ביום כמו שאמרו (מגילה י"ג סוף ע"א) מגנותו של אותו רשע למדנו שבחו וכו' וכן בכלל האומה אמרו (ברכות ח' ב) דצנועים בדבר אחר, והסמיכו לזה דרש למקודשי אלו פרסיים המקודשים ומזומנים לגיהנם, שלא נטעה כמו דישראל נקראים קדושים על ידי זה. גם הם כן, על זה אמרו דהם נקראים מקודשי, שמזומנים לגיהנם ולא שיש בהם שמץ קדושה כלל ועל דרך שאמרו (בבא בתרא י' ב) על כל צדקה וחסד שעושין שהוא חטאת להם כי כל כוונתם לרע ולא לשם שמים:
5. פירוש הסולם לזוהר חדש - שמות פרשת יתרו מאמר רזין דעיינין אות ריב
פרסאי פירושו מסך, כי מסך מתרגם פרס (שמות ל"ה ט"ו)

6. עין איה / ברכות ב / פרק תשיעי-הרואה / עו. ברכות נו/א

א"ל קיסר לריב"ח כו' מאי חזינא בחלמא, א"ל חזית דאתו פרסאי כו' ורעו בך שקצי כו' א"ל שבור מלכא לשמואל כו' דאתי רומאי ושבנו לך ומחני בך קשייתא כו'. החכמה השלמה בידיעת נפש זולתו שהיתה בשלמים הללו מסוד ד' ליראיו, היא שעמדה לכ"א מהם להמציא לכ"א מהשואלים רעיון כזה אשר לא יהי ביכולתם להזיזו מהם כל אותו היום, למען יעשו הרעיונות את תפקידם בחלום ג"כ. ובאשר רומי שהיתה פטיש הארץ נודעת בכחה הגדול, לא הי' עולה שום פחד על קיסר רומי פן יעזו הפרסיים להחליש בפועל את גבורתה של רומי. אמנם הגבורה של ממשלה אדירה כזאת היא תלויה בערך כבודה ג"כ בחוץ לגבול ממשלתה, ע"כ הרעיון שפרסאי יעזו לחפש דרכים להשפיל כבוד קיסר רומא, רק זה הי' יכול לקחת לבב הקיסר להרבות במחשבות. ע"כ צייר הרעיון ורעו בך שקצי המורה על השפלת הכבוד, שהוא מובלט עוד יותר בהיותו בחוטרא דדהבא. ויורה עוד שאין הרעיון הולך על מועד השקיעה של הממלכה האדירה, שכבר ידעו כל חכמי עתים שיתכן לבא קץ גם על ממלכה היותר אדירה. אבל זהו לעתים רחוקות מתקופת הגבורה ורוממות המעלה שהיתה רומי עומדת עליה, אלא בחוטרא דדהבא, בעוד התור הוא תור הזהב ועת ההצלחה, דהיינו בעתים קרובים יבקשו להם פרסאי עצות להשפיל כבוד רומא. רעיון כזה שהי' לו סמוכים גדולים במעמד הפוליטי הרומי, לא הי' יכול לזוז ממחשבותיו של הקיסר כולי יומא ע"כ לאורתא חזי. אמנם שכור מלכא, לא הי' אפשר להציע לפניו רעיון מחריד ע"י רעיית שקצי מצד רומי, כי רומי לא הי' לה עסק להשפיל כבוד פרס, כי לא הי' נחשב בעיני' שום ממלכה לדון ע"ד כבודה, כ"א פשוט היא לטשה עיניה להמעט כח הממלכה העומדת לפי דעתה לשטן לה בעולם השלטון והעז. ע"כ הציור האפשרי לקחת את לבב שבור מלכא הוא דרומא יטחנו ביה קשייתא, כלומר יתעמרו בכחו להחלישו, יעמיסו עליו עול כבודי מנשא בפועל. דבר זה הי' מוכרח לפי מצב הימים ההם ביחש פרס אל רומי, לשום אבן מעמסה על לב שבור מלכא עד שהי' מוכרח להיות מהרהר כזה כולי יומא ולאורתא חזי. ובודאי החכמים השלמים הללו, שכל רז לא אניס להם, הציעו ג"כ באותו מעמד ג"כ את הדרכים הפוליטיים שאפשר להממלכות הללו לפגע זה בזה כל אחת כערכה ומצבה, ולחות דעה ג"כ בעצת חכמה בדרכי ההגנה מההיזק הנשקף, באופן שהי' הדין נותן שיכירו המושלים הללו האדירים, כמה נאמנים המה דברי ד' בהבטחת: ואמרו כל העמים "רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה".

7. תלמוד בבלי מסכת מגילה דף יא עמוד א

ותני רב יוסף: אלו פרסיים, שאוכלין ושותין כדוב, ומסורבלין בשר כדוב, ומגדלין שער כדוב, ואין להם מנוחה כדוב.

8. פירושי סידור התפילה לרוקח [כט] הללויה כי טוב זמרה עמוד קעב

נותן לבהמה לחמה זה הדוב שמוצץ מן ציפורני ידיו מתיקה כמו דבש, לפי שהדוב אינו יכול לרוץ כשרואה בהמה ורוצה לתופסה והיא בורחת והדוב אינו יכול לרוץ אחריה, נמצא שהיה מת ברעב, אלא שהקב"ה מזמן לו פרנסתו מוצץ אצבעותיו,

9. ויקרא פרק כו פסוק מד (פרשת בחקותי)

וְאֶף־גַּם־זֹאת בְּהִיוֹתָם בְּאֶרֶץ אֲבֵיהֶם לֹא־מֵאֲסָתִים וְלֹא־גְעֻלָּתִים לְכַלְתָּם לְהַפֵּר בְּרִיתִי אִתָּם כִּי אֲנִי יְקֻנֶּה אֶל־הֵיהֶם:

10. תורה תמימה ויקרא פרק כו פסוק מד (פרשת בחקותי)

(מד) לא מאסתי וגו' - אמר שמואל, לא מאסתי - בימי יונים, ולא געלתי בימי נבוכדנצר, לכלותם - בימי המן, להפר בריתי אתם - בימי פרסיים, כי אני ה' אלהיהם - בימי גוג ומגוג [מגילה י"א א']:

11. ר' צדוק הכהן מלובלין - צדקת הצדיק אות רנו

וזה טעם בנין בית שני על ידי מלכי פרס כמו שאמרו (ברכות ח' ב) בשבח הפרסיים צנועים וכו' שזה היה ניצוץ קדוש שלהם מדת הצניעות רק דמייתי עלה תיכף אחר כך אלו פרסיים המקודשים לגיהנום דאסור לספר בשבח עכו"ם (עבודה זרה כ' א). ובאמת הם מעלתם היא המביאתם לגיהנום כי צניעותם הוא כדי למלאות תאוותם ביתר שאת. [וגם מצד עין הרע דצרי עין שהיו להם כנזכר לעיל (אות רנ"ה)] וכן אמרו באחשורוש שהמלך כוחו יותר שכולל כל האומה (מגילה י"ג א) מגנותו של אותו רשע אתה למד שבחו וכו' גם כן בצניעות רק שזהו מגנותו באמת כנזכר לעיל דכוונתו הכל לגנות. ומכל מקום לגבי ישראל הוא טוב וזכתה אסתר כמו שאמרו ז"ל (שם ע"ב) בשכר צניעות שהיתה וכו' והיא קלטה מדת הצניעות הטובה הצנע לכת עם אלהיך (מיכה ו' ח') שגם היא ממדה זו להיות בהעלם ולא בהתגלות. וזה אי אפשר לקלוט רק מצד אומות העולם ומכוחם כי מצד שיש רע צריך צניעות כמו שנאמר (בראשית ג' ח') באדם הראשון אחר החטא נתחבאו וכאומרם ז"ל (תנחומא תשא ל"א) בלוחות שניות אין לך יפה מן הצניעות והיינו אחר החטא. וכן היה בית שני נגד בית ראשון שהיה בהתגלות. וכאשר היא קלטה מדת הצניעות שבו שהוא כללות האומה אז היה ישועה בהתגלות כמו שאמרו ז"ל (מגילה י"א א) אימתי ראו כל אפסי ארץ וגו' (תהלים צ"ח ג') בימי מרדכי ואסתר:

ושמעתי דמגילה לשון התגלות כי אז נתגלה כי דרך הטבע גם כן הוא הנהגת השם יתברך כי אז היה ישועה בדרך הטבע ונגלה לכל דהוא מפעלות השם יתברך. וזה ראיית כל אפסי ארץ. וישועה בדרך הטבע היינו צניעות והלבשה ולא בנס מגולה. ומכל מקום זהו באמת התגלות יותר גם לאפסי ארץ דהכרה שגם דרך הטבע הוא מהשם יתברך הוא הכרה מגולה יותר. וכן חכמה הגם דהוא בהעלם הוא השגה גדולה מנבואה. רק עילם זכתה ללמוד ולא ללמד (פסחים פ"ז א) שהיו בתכלית הצניעות המצומצמת ביותר עד שגם לגלות חכמתם לאחרים לא היה אפשר רק לעצמם:

ומצד זה התחלת הגזירה על השתחוות לצלם הגם דהם לא עשו אלא לפנים ובהצנע עבדו ה' בכל לבבם מכל מקום זה היה בתכלית ההעלם. ועל זה נתעורר המן כי עמלק היפוך הצניעות דלכן נאמר בו (דברים כ"ה י"ח) ולא ירא אלהים. כי מצד היראה הוא הצניעות וכמו שאמרו (נדרים כ' א) דיראה הוא בושה והצניעות מצד הבושה וכמו שנאמר באדם הראשון קודם החטא (בראשית ב' כ"ה) ולא יתבוששו. והוא ראשית גוים שאינו רוצה בתיקון חטא אדם הראשון רק להיות אחר החטא כקודם בלא בושה. והוא מבטי רק על הנגלה כמו שאמרו בעשו (בראשית רבה ריש פרשה ס"ה א') פושט טלפיו וכו' והנגלה רע. אך באמת אם יסתר וגו' ואני לא אראנו (ירמיה כ"ג כ"ד) ואחר כך ראו כל אפסי ארץ הפנימיות שלהם שבאמת לא עשו אלא לפנים:

ולכך התחלת הגזירה על ידי צניעות דאסתר כי בודאי אילו הגידה מיד על מרדכי מה הוא לה לא היה על לב המן לפעול כלום נגדו. וההצלה על ידי שנכנסה ברצון וזה פריצות היפך צניעות וכמו שאמרו ז"ל (שוחר טוב תהלים מזמור כ"ב) דכעס על זה אחשורוש. רק באמת בהצנע ופנימיות היה טוב וקדושה והוא גם כן צניעות ועל ידי זה דייקא כל שורש ניצוץ קדוש דצניעות שבו נקלט בה שזה אי אפשר רק ברצון כאילו הוא רוצה להתחבר עמו על ידי זה יוכל לקלוט מאחר שרוצה לקלוט ממנו מה שאין כן באונס

אינו רוצה לקלוט כלל. [ובודאי אז נתעברה מדריש שבנה הבית] ואז היה תכלית ההצנע דאם יסתר וגו' לעשות מעשה רעה כזו ולהיות בו כוונה קדושה מאוד. ואז נתקיים ואני לא אראנו וראו כל אפסי ארץ וגו':